

PEDRO ROBLES SÁNCHEZ

IGNASI NAVÉS I CARRIÓ
(Regidor per Sant Andreu, 1922-23/1930-31)

Ignasi Navés i Carrió va néixer a Sallent de Llobregat, l'any 1881, fill de Jaume i Josepa. La seva infantesa va transcórrer en aquell poble de rica agricultura i puixant indústria tèxtil, així com de jaciments de lignits i calç. De jovenet va fer estudis de comptabilitat i aviat va sentir l'atracció que la ciutat exercia sobre el jovent del camp, sobretot en temps de crisi. Arribat a Barcelona, va passar uns anys difícils fins que va començar a regentar una fonda al barri del Clot.

En aquells anys del principi de segle es va sentir atret per l'eloqüència verbal del polític Alejandro Lerroux, i va ingressar en el Partit Republicà Radical, de fort progressisme anticlerical i anticaciquista, amb una gran afició per la cultura popular que realitzaven els ateneus obrers, i que llavors no era tan sols un partit d'immigrants sinó que hi havia una majoria de catalans de sectors obrers i capes mitjanes.

L'any 1920 es va presentar a les eleccions municipals, i la seva candidatura republicanoradical va obtenir 866 vots, insuficients per sortir com a regidor. Va tornar a presentar-se a la convocatòria pel bienni 1922-24, celebrada el 5 de febrer de 1922, on hi havia en elecció dos escons per al districte novè, en uns comicis molt renyits, on va obtenir l'acta de regidor en resultar-ne el segon candidat més votat, amb 1.532 vots, darrere de Josep Cararach, de la Lliga Regionalista, que va guanyar el seu escó amb 1.624 vots; en van quedar exclosos el candidat per la Unió Monàrquica Nacional, amb 1.343 vots, i el candidat independent, amb 1.248 vots.

Com que els grups republicans eren minoritaris en aquell consistori, dominat per la Lliga i els monàrquics, la seva acció municipal no va poder tenir rellevància en les obres públiques de Sant Andreu. Però ja en la sessió de constitució de l'Ajuntament, celebrada l'1 d'abril, va ser integrat a la Comissió Central i a la Delegació de la Junta del Rec Comtal junt amb Valentí Iglesias. També va ocupar el càrrec de síndic al Negociado de Quintas pel districte novè.

El 8 de setembre va recolzar la proposta perquè l'Ajuntament es dirigís a la Companyia de Ferrocarrils del Nord, domiciliada a Madrid, i demanés urgentment que *"procedís al canvi de barreres que té enclavades a la nostra ciutat al mig de la carretera de Ribes, utilitzant un altre sistema d'acord amb el director de Serveis Tècnics Municipals, a fi que no sia un perill pel trànsit el pas a nivell, ni un destorb per a la circulació de vehicles, augmentada fa pocs dies en virtut de la nova estació de mercaderies de la Sagrera, la qual cosa farà possible, a més a més, poder inaugurar per aquella carretera els serveis d'autobusos que reclamen els districtes IX i X"*.

El 15 de maig de 1922 i el 25 d'abril de 1923 va ser designat, amb un altre regidor, per examinar, juntament amb la representació de la Junta de l'Hospital de la Santa Creu, els comptes d'aquest establiment corresponents a aquells anys.

El 25 de maig de 1923 va fer la proposta, recolzada pels regidors Domènech, Cararach i Capdevila, perquè se subvencionés amb la quantitat de mil pessetes l'Ateneu Obrer de Sant Andreu, amb motiu de la Festa de l'Arbre.

El 4 d'agost de 1923 va ésser designat per l'alcalde, perquè, juntament amb els senyors regidors Josep M. Sabater i Antoni Sansalvador, assistissin a la Festa de la Senyera, que es va celebrar a la ciutat de València.

L'Ajuntament també va rebre la proposta interessant dels senyors regidors Capdevila, Palau, Quirós, Canals, Santamaria, Navés, Domènech, Benítez, Roure, Rocha i Casajoana, dels grups republicans, que s'elevés una comunicació atenta als poders públics sol·licitant que fos concedida una amnistia a fi de consolidar, en la mesura del possible, la major harmonia i benestar entre els diversos elements del poble, i contribuir així al restabliment de la tranquil·litat pública a Barcelona i altres poblacions de la resta d'Espanya.

El 13 de setembre de 1923 es va produir el cop d'estat de Primo de Rivera, capità general de Catalunya. El 26 de setembre, aquell Ajuntament celebrava la seva última reunió on, com a resposta a aquell fet, no hi assistiren alguns regidors, entre ells, Ignasi Navés, però hi enviaren una última proposta que sortí publicada a la Gaceta Municipal, ja en castellà: "*aprovar la propuesta de los Sres. Navés, Domènech y Palau interesando que se conceda la cantidad de 250 pesetas para las fiestas y reparto de bonos a los pobres de la barriada que se celebrarán en la calle Igualdad*".

En la sessió extraordinària de l'Ajuntament de l'1 d'octubre es va llegir, el R. D. del Excmo. Sr. Presidente del Directorio Militar, que cessava de les seves funcions a tots els regidors dels ajuntaments de la nació, diputats i senadors, que van ser substituïts instantàniament pels vocals associats sota la presidència de la intervenció de l'autoritat militar.

Mentre fou regidor, Navés va observar els grans projectes que hi havia en obres públiques per a la ciutat, pròxims a realitzar-se, com ara l'ampliació de la línia del metro, l'Exposició Internacional, la supressió de passos a nivell amb el soterrament de la línia Ferrocarrils del Nord, etc.; al mateix temps, va anar coneixent els homes de les grans constructores barcelonines, Material y Obras S.A., Fomento de Obras y Construcciones S.A., i d'altres que acudien a la subhasta de les obres importants. També va conèixer el món del transport dels materials adients a través dels seus clients de la fonda, molts d'ells carreters que, amb els seus carros i cavalls, es llogaven a les constructores. Ignasi Navés, home d'iniciatives, va decidir establir una petita empresa de transport de materials d'obres. Es va traslladar amb la seva família a viure a Sant Andreu, al carrer de les Monges, 49, i va integrar-se a la vida andreuca. Va adquirir alguns cavalls i carros i va crear Transportes Navés. Es va dedicar, sobretot, al transport de sorra garbellada del riu Besòs, també de grava de les pedreres, totxos i maons de les bòbiles i ciments de la fàbrica de Montcada.

Quan va ser destituït del seu càrrec de regidor es va dedicar de ple al seu negoci, però va conservar les relacions amistoses amb altres regidors de Sant Andreu com el Dr. Cararach i el Sr. Valentí Iglesias.

Aquella dictadura, si bé d'una banda va perjudicar l'obra realitzada per les institucions catalanes i va reprimir durament els anarquistes, d'altra banda va promoure feina i una certa prosperitat que va fer que vinguessin a Barcelona nombrosos immigrants de les comarques catalanes més deprimides i de la part d'Aragó, Castelló, Múrcia i Almeria, entre altres, i així es va incrementar la població dels barris perifèrics, entre ells els del districte novè.

L'enterrament del poeta Ignasi Iglésias, fill de Sant Andreu, l'any 1928, va ser seguit, a Barcelona, per una immensa manifestació de dol, organitzada pels admiradors de l'obra del dramaturg i que traspuava rebuig per la dictadura. A Sant Andreu es va formar una comissió amb la finalitat de recaptar diners per erigir una font monumental a la plaça de Sant Francesc (Les Palmeres) que honorés la seva memòria. Però un grup d'amics del poeta Ignasi Iglésias, més pròxim al tarannà polític de l'escriptor, entusiasta de la cultura dels infants barcelonins, va creure que el millor honor fóra instituir un grup escolar que portés el seu nom. Al capdavant d'aquest grup hi havia Ignasi Navés, qui va aconseguir engrescar aquest grup oferint-se per fer les gestions a l'Ajuntament.

Navés, que pel seu passat polític no podia ser titllat de separatista o catalanista -veritable fòbia d'aquells governants-, va tenir l'habilitat, en la seva exposició de la proposta, de fer coincidir les necessitats de places escolars públiques -d'escoles privades n'hi havia prou- a Sant Andreu i als barris adjacents, per a la població flotant novinguda, amb la política de l'habitatge que, pel mateix problema immigratori, feia l'Ajuntament amb la construcció dels grups de cases barates de Baró de Viver i Bon Pastor. També els senyalà els terrenys idonis al passeig de Torras i Bages: una finca envoltada d'arbres equidistant del centre de Sant Andreu i de les barriades de la Prosperitat i la Trinitat.

Aquella idea va ser acollida amb interès pel consistori, però qui va acabar de reblar el clau a favor van ser els de la Unió Patriòtica que, després d'aquella multitudinària manifestació a l'enterrament d'Ignasi Iglésias, van considerar que honorant-lo i fent una escola modèlica i moderna que portés el seu nom, treien de les mans als catalanistes i regionalistes -per a ells, tots separatistes- l'oportunitat de crear un ídol semblant a Rafael Casanova, temença no descartada veient l'entusiasme del públic a l'hora de recaptar diners per fer una font monumental dedicada al poeta, i que es podria convertir en un lloc de pelegrinatge, concentracions i aldarulls.

La rapidesa amb què l'Ajuntament va tirar endavant el projecte va sorprendre. La comissió pro font monumental va desistir dels seus propòsits per considerar més adient el projecte de fer una escola, al qual van aportar els diners recaptats.

L'Ajuntament va adquirir la finca de "Les Carasses", propietat de Valentí Iglesias, exregidor independent, que, com Navés, també va ser cessat.

Valentí Iglesias va agrair la gestió del seu excol·lega municipal i li va regalar una gran parcel·la de terreny, prop de "Les Carasses", ubicada al passeig de Torras i Bages, on ara hi ha la casa 98-100, i que arribava fins al rec comtal, així com l'usdefruit d'una mujada de terreny de regadiu (aproximadament 4.896 m²), també des del passeig al rec i annexa a la parcel·la. Ignasi Navés va començar a fer-s'hi una gran casa amb dos habitatges. Aprofitant el desnivell que hi havia entre el passeig i el terreny, a sota de la casa es va fer un ampli soterrani obert per la part que donava al rec, que va servir per tancar carros i cavalls. Les parets laterals d'aquest soterrani, que servien de fonaments a la

casa, eren de formigó de 60 centímetres d'amplada per 3 metres d'alçada i es perllongaven fins a dos metres de la vorera del rec.

Durant els anys 1929 i 1930 es va treballar molt en obres públiques. Navés va comprar dos antics camions americans, de la Primera Guerra Mundial, de quatre tones de càrrega i encara equipats amb rodes de goma massisses; poc més tard va adquirir una camioneta Ford d'una tona.

Caiguda la Dictadura, per un R. D. del 15 de febrer de 1930, es va recuperar la legalitat institucional i els regidors deposats l'any 1923 van tornar a ser restituïts als seus llocs, fent-se la proclamació de l'Ajuntament el 25 de febrer amb la constitució automàtica de la Corporació Municipal. Ignasi Navés va formar part de les comissions d'Obres Particulars, Consorci de la Zona Franca, Junta del Rec Comtal i Negociat d'Abastos.

Va recolzar la proposta perquè es fes una ampla amnistia a tots els presos socials i la revisió dels processos que haguessin sigut tramesos d'acord amb les lleis anteriors a la Dictadura. Ignasi Navés va exercir el seu càrrec fins les eleccions del 12 d'abril de 1931 que portaren la República.

A mitjan de l'any 1931 les feines ja van començar a minvar. Ja tenia la casa coberta, però sense acabar i a totxo vist. Va fer, a més, un petit habitatge mig a cobert del soterrani, que llavors va començar a dir-se *garatge*, i al qual s'entrava -a través d'un pati- per una gran porta a la vora del rec. Navés va oferir la plaça de barraquer a un dels seus treballadors, que la va ocupar amb la seva família. El barraquer era una mena de mosso per a tot: conreava el camp, cuidava la finca, ajudava els camions, feia encàrrecs, etc.

Els anys 1933 i 1934 van ser de gran crisi per a les obres públiques i només es treballava, de tant en tant, transportant carbó del port a les tèrmiques, minerals per a altres indústries i poca cosa més. Navés, per ajudar-se en la precarietat, va aprofitar el gran pati que tenia per fer una granja, i hi va construir galliners i gàbies per a conills, conreava el camp on creixia alfals, blat de moro, col gegant, etc. per al bestiar; i verdures, patates, llegums, etc., per al consum familiar.

Després dels fets del 6 d'octubre, en temps del governador radical Pich i Pon, hi va haver una revifada en la feina; es van reemprendre les tasques de supressió dels passos a nivell, i es construïren túnels per al soterrament de les vies en els terrenys on ara hi ha la Meridiana.

Navés va comprar una moderna camioneta de dues tones i es va desprendre dels carros i cavalls, que va cedir en lloguer als carreters que tenia perquè fessin la feina, al mateix temps, en llogava d'altres per cobrir les comandes. El dia 1 de maig de 1935, fent honor al seu tarannà progressista, va celebrar la festa del treball al costat dels seus treballadors amb una costellada feta al pati; hi assistiren Ignasi Navés i el seu fill Ramon, que conduïa la camioneta petita, el seu gendre i un nebot, a més tres xofers, dos carreters i el barraquer amb la seva dona i el seu fill. Es va brindar perquè la feina durés molt de temps.

Es va aprofitar aquella bonança per millorar els galliners i posar llum elèctrica al *garatge*; però la casa va continuar amb els maons a la vista.

D'aquells temps, explicava que van venir a veure'l uns del sindicat per exigir-li que, segons acords, negociacions, etc., hauria de pagar als seus xofers un sou determinat. Ell els va dir: *"Així que vostès m'exigeixen que jo abaixi el sou als meus*

xofers?; perquè jo ja els pago un tant de més". "Com pot ser, això?" -li preguntaren. "Perquè a mi m'agrada guanyar-me la vida i que els qui treballin amb mi també se la guanyin".

Cap al 1936 la feina va anar minvant, fins que va arribar la revolta del 19 de juliol. Un parell o tres de dies més tard, es va presentar un grup d'homes a requisar els camions per a la revolució; encara no se sabia que tot allò acabaria en una guerra.

El barraquer va fer venir el senyor Navés, mentrestant els de la requisa estaven posant en marxa els vehicles. La camioneta nova, la van posar en marxa ràpidament, la camioneta petita tenia part del motor i les rodes desmuntats -els xofers en feien el petit manteniment, posant pegats als pneumàtics, esmerilant vàlvules, etc.—; i els camions vells, després de quatre hores d'intents, no es van poder posar en marxa. Es va dir a les persones que feien la requisa que aquells camions eren tan antics que només els entenien els seus xofers, però aquests encara no s'hi van presentar -van aprofitar l'ocasió per fer-se xofers dels nous càrrecs polítics que sorgien, i que, amb els cotxes requisats als rics, es movien per la ciutat; era una feina menys pesada i més polida-; tampoc s'hi va presentar, òbviament, el fill d'Ignasi Navés, que també era xofer i, l'últim de la colla, el barraquer, els va dir que "*ell, de camions, no en sabia res*".

Es van endur, doncs, la camioneta nova, i mai més no se'n va saber res. Navés va observar que, mentre uns intentaven posar en marxa els vells camions, altres es miraven els galliners i van demanar alguns pollastres per menjar, cosa que se'ls va concedir, però; tement que tornessin, Navés va fer ràpidament donació de tot el seu aviram a la Creu Roja.

Quan, passats tres mesos, va veure que aquella revolta, ja degenerada en guerra civil, no tenia una solució pròxima, va decidir deixar la casa de lloguer del carrer de les Monges i anar-se'n a viure, amb la seva família, a la caseta del barraquer de la seva finca; ho va fer el mes de desembre, quan el seu treballador, que ja havia començat a treballar a la indústria de la guerra, va desallotjar-la. Llavors vivien dels seus estalvis, del conreu del tros de terra i d'algun transport que feia el fill amb la camioneta petita.

A la primavera de 1937, quan van començar els bombardejos sobre Barcelona, van decidir fer-se un refugi antiaeri, de dues entrades, per sota del garatge. Van estar cavant gairebé dos mesos. La nit del 24 de juliol van deixar la feina quan només els faltava un metre de paret de terra per connectar els dos trams de túnel. Dues hores més tard sonaven les sirenes d'alarma. Van anar a refugiar-se pels solcs del camp. Començaren a caure bombes: una a la porta del Parc d'Artilleria, dues als jardins de l'escola Ignasi Iglésias, i l'última en aquell mateix camp on la metralla va segar la vida del fill d'Ignasi Navés, Ramon Navés i Armajach, un jove que estava a punt de casar-se quan va esclatar la guerra.

La família Navés es va traslladar a Rubí, on va romandre fins l'entrada dels nacionals. Pocs dies després va tornar a Sant Andreu amb la seva família -dona, filla i néta-; havia perdut, també, el seu gendre, Lluís Ubach, fill d'un barber de Sant Andreu. Va aconseguir recuperar el seu antic treballador i dos xofers més, amb els quals va posar en marxa els dos vells camions i va reprendre el seu negoci de transports, que va estar molt sol·licitat com a conseqüència de l'escassetat de material mòbil que hi havia a la ciutat durant aquells primers mesos de la "liberació". Les primeres feines van durar uns quants mesos, i consistien a portar bales de cotó a les fàbriques de Fabra i Coats, sobretot a la de Torelló; més tard va continuar amb les seves antigues tasques: les obres públiques.

Ignasi Navés, com tots aquells industrials i comerciants que recuperaven els seus negocis, acceptava de bon grat aquell sistema. Les coses li tornaven a anar bé i va reiniciar les obres per acabar la seva casa, interrompudes durant més de nou anys, tot el temps de la República i el primer any de la dictadura de Franco.

Vivint en aquella casa -que llavors era el número 60 del passeig de Torras i Bages-, va tenir una sorpresa desagradable. Les noves autoritats havien remenat antics documents del temps de la Mancomunitat, cercant-hi presumtes "separatistes" -amb això no feien distinció dels catalanistes que, durant la guerra, havien estat en un bàndol o en l'altre-, i va ser cridat a Madrid, on es va haver de desplaçar, quan ja havia complert els seixanta anys, per respondre a l'acusació d'antecedents maçònics; Navés va declarar haver-ho estat, però en un temps en què aquesta activitat era legal a Espanya. Els membres del tribunal de *Represión del comunismo y la Masoneria* el van voler incriminar en suposades activitats de caire econòmic, ortodoxament incorrectes, inherents a aquestes associacions; Navés els va respondre: "*Yo soy tan honrado como Franco*"; no va gosar dir que, de fet, ho era més que ell. Segurament li devien imposar alguna forta sanció, cosa que acostumaven a fer amb els catalans benestants per obligar-los a pagar els deutes de la guerra, que els havia alliberat i els havia retornat els seus béns.

Quan va tornar de Madrid semblava una altra persona; deia, enfadat, que sempre que governativament s'havia prohibit alguna cosa, aquesta ordre entrava en vigor al mateix temps que se signava el decret corresponent, la qual cosa permetia que la gent s'abstingués de realitzar l'activitat prohibida; però el que era realment insòlit era que es fes amb caràcter retroactiu i al cap de tants anys. La seva ètica política no acceptava aquesta manera de fer les coses. Referint-se a la Segona Guerra Mundial, de resultat encara incert, considerava que seria bo que guanyessin els anglesos. També era objecte de la seva crítica el fet que tots els pobles i ciutats importants d'Espanya regalessin les medalles d'or dels seus municipis al "Invicto Caudillo, salvador de la Patria". Navés deia que els caps de govern que havien de ser distingits per la seva gestió podien ser nomenats doctors honoris causa per alguna universitat o se'ls podia atorgar alguna altra mena de distinció, però que, en cap cas, no se'ls havia de distingir amb una medalla i menys si aquesta era d'or; a més, deia també que "el senyor del Pardo" ja en devia tenir una bona pila, de medalles.

Per aquell temps l'Ajuntament de Barcelona havia homenatjat el vell actor Enric Borràs, que complia vuitanta anys, atorgant-li la medalla de la ciutat, i posant el seu cognom al teatre de plaça d'Urquinaona. A propòsit d'aquest esdeveniment, Navés en va fer un acudit: "Franco s'exclamava a les autoritats barcelonines perquè encara no li havien regalat la medalla d'or de la ciutat".

- És que nosaltres no som de donar medalles -li responien.
- Però, bé que li heu donat a en Borràs -deia el "invicto".
- És que en Borràs, Excel·lència, ja fa molts anys que fa comèdia...

Ignasi Navés va morir el 8 de juny de 1952, als 71 anys d'edat. Les seves despulles reposen, junt amb les del seu fill, al cementiri de Sant Andreu.